

Додаток 8
до протоколу засідання педагогічної
ради комунального закладу освіти
“Обласний еколого-натуралістичний
центр дітей та учнівської молоді”
№ 3 від 01.09.2022

ПРОГРАМА ГУРТКА “ПРИРОДОЗНАВСТВО ДЛЯ ДОШКІЛЬНИКІВ”

Укладач:

Крикун Галина Віталіївна – заступник директора комунального закладу освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Дніпропетровської обласної ради.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Гурток початкового рівня “Природознавство для дошкільників” створюється в дитячих садках з метою більш систематичного і поглибленого вивчення питань охорони природи, здійснення безперервного екологічного виховання. Програма розрахована на 1 рік навчання (144 години на рік)

Програма створена на основі навчальної Програми гуртка “Природознавство для дошкільників” (Програми для еколого-натуралістичних гуртків позашкільних закладів /За заг. ред. В.В.Вербицького, Г.М.Дащенко. –К.:Міністерство освіти України, ІЗМН, 1996. – 192 с./). Зміст програми доповнений краєзнавчими матеріалами та практичними завданнями.

Мета програми – створення умов для орієнтації дошкільників у розмаїтті природного оточення, усвідомленні значення природи для життя людей і необхідність оберігати її, оволодінні практичними вміннями і навичками створення належних умов для існування живих істот.

Основні завдання:

- ознайомити з доступним дитині дошкільного віку теоретичним матеріалом відповідно даній порі року в поєднанні з практичними завданнями: фенологічними спостереженнями під час екскурсій, дослідями, масовою натуралістичною роботою;
- формувати емоційно-ціннісне та відповідальне екологічне ставлення до довкілля, уявлення дитини про живі організми і природне середовище, багатоманітність явищ природи, причинно-наслідкові зв'язки у природному середовищі, позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи;
- сприяти вихованню дбайливого ставлення до об'єктів живої та неживої природи рідного краю, залучати гуртківців до посильної практичної діяльності, що пов'язана з природою, з дотриманням правил природокористування

Планувати роботу гуртка потрібно так, щоб теоретичний матеріал відповідав даній порі року, поєднувався з практичними завданнями: фенологічними спостереженнями під час екскурсій, масовою натуралістичною роботою. Рекомендується проведення біологічних вікторин, різноманітних ігор, виставок дитячого малюнка на природоохоронну тематику, виробів із природного матеріалу тощо.

Склад гуртка – 10-15 дітей старшого дошкільного віку. Група ділиться на дві підгрупи. Тривалість заняття 35 хвилин 2 рази на тиждень з кожною підгрупою, тобто, включаючи перерви, тривалість кожного заняття гуртка 2 академічні години.

Керівнику гуртка надається право вносити зміни у структуру та зміст навчального матеріалу, розподіл годин на вивчення окремих тем залежно від регіональних умов і матеріально-технічної бази гуртка, обирати практичні заняття та екскурсії. Внесені зміни не повинні впливати на загальний зміст навчальної програми та кількість навчальних годин. Незмінними мають залишатися мета, завдання і прогнозований результат освітньої діяльності.

Навчально-тематичний план (початковий рівень, 1 рік навчання)

№ п/п	Назва розділу	Кількість годин		
		загальна	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття.	4	2	2
2.	Явища неживої природи.	12	10	2
3.	Осінь в природі.	22	10	12
4.	Рослини - цілющі скарби Землі.	16	14	2
5.	Тварини - брати наші менші.	24	18	6
6.	Природа взимку.	10	6	4
7.	Куточок природи в дитячому садку.	10	6	4
8.	Весна в природі.	24	18	6
9.	Народні свята та обряди.	10	10	
10.	Охорона рослинного і тваринного світу.	6	6	
11.	Літо в природі.	6	4	2
	Всього	144	104	40

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (4 год.)

Розповідь про мету гуртка, куточок живої природи у дитячому садку.

2. Явища неживої природи (12 год.)

Земля – наш дім, наша планета. Значення води в природі. Повітря, навколо нас і його значення в житті людини, рослин і тварин. Явища неживої природи: туман, іній, ожеледь, вітри, хурделиця, паморозь.

Практичні заняття, екскурсії.

Три стани води.

3. Осінь в природі (22 год.)

Перший подих осені. Овочі та фрукти восени. Дарунки осіннього лісу (гриби, ягоди). Як дерева до зими готуються. Листопад. Як тварини до зими готуються. Відлітання птахів у вирій.

Практичні заняття, екскурсії.

Аплікації з сухого листа “В осінньому парку”. Аплікація з соломки “Барви

осені”. Конструювання з природного матеріалу “Лісова казка”. Підсумкова гра “Щедра осінь”. Екскурсія до парку в метю вивчення дерев у природі, до лісу (пізня осінь).

4. Рослини - цілющі скарби Землі (16 год.)

Значення рослин в природі і в житті людини. Лікарські рослини. Будова рослин. Основні органи рослин: корінь, стебло, листок, квітка.

Верба і калина – рослини-символи українського народу. Льон – технічна культура. Символіка хліба як народного добра. Свято обжинків.

Практичні заняття, екскурсії.

Екскурсія в природу.

5. Тварини – брати наші менші (24 год.)

Свійські тварини. Мешканці лісу. Мешканці водоймищ. Птахи. Звірі.

6. Природа взимку (10 год.)

Початок зими. Ознаки зими. Снігова книга. Звірі взимку. Народна мудрість про зиму. Охорона та приваблювання зимуючих птахів. Птахи взимку. Допомога птахам взимку. Свято Новорічної ялинки. Народні зимові ігри та розваги.

Практичні заняття, екскурсії.

Аплікація з природного матеріалу. Виготовлення новорічних листівок з використанням природного матеріалу. Висівання насіння овочевих (город на підвіконні). Виготовлення штучних квітів з природного матеріалу. Складання зимових букетів. Зимові прогулянки. Розпізнання дерев за силуетом. Екскурсія до зимового лісу “Подорож у зимову казку”.

7. Куточок природи в дитячому садку (10 год.)

Рослини у живому куточку. Тварини у живому куточку.

Практичні заняття, екскурсії.

Догляд за рослинами у живому куточку. Догляд за тваринами у живому куточку.

8. Весна в природі (24 год.)

Ознаки весни у творах великого поета України Т.Г.Шевченка. Пробудження дерев та кущів від зимового сну. Сокорух. Розкриття бруньок. Перші провісники весни (ранньоквітучі рослини). Тварини навесні. Народження малечі у тварин. Комахи весною. Птахи весною. Повернення птахів додому. Лелеки – наші друзі. Народні легенди про них.

Практичні заняття, екскурсії.

Подарунок мамі “Чарівна квітка”. Конструювання з природного матеріалу. Малювання весняного пейзажу “Якого кольору весна”.

9. Народні свята та обряди (10 год.)

Свята Нового року. Різдвяні свята. Колядки, щедрівки. Вербний (білий) тиждень. Великдень – народне свято. Веснянки, гаївки. Свято матері.

10. Охорона рослинного і тваринного світу (6 год.)

Ліс – наш зелений друг, його охорона. Рослини та тварини України, занесені до Червоної книги. Підсумкова гра “Всі рослини і тварини вкрай потрібні для людини”.

11. Літо в природі (6 год.)

Влітку в лісі. Лісові сюрпризи. Хоровод літніх квітів. Екскурсія в природу.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- явища неживої природи;
- сезонні зміни в природі, ознаки кожної пори року;
- народні прикмети передбачення погоди;
- основні правила поведінки в природі;
- групи тварин за місцем мешкання;
- основні органи рослин;
- рослини - символи України;
- рослини та тварини, які занесені до Червоної книги Дніпропетровщини;
- вимоги до ведення фенологічних спостережень;
- народні свята та обряди;
- правила поводження під час занять, екскурсій та рухливих ігор;
- взаємозв'язки живої та неживої природи, природи і здоров'я людини;
- позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи;
- природоохоронні заходи для збереження та відновлення рослин і тварин, які зникають;

- про необхідність дотримання людиною правил доцільного природокористування, чистоти природного довкілля, заощадливого використання природних багатств, використання води, електричної та теплової енергії в побуті;

Вихованці мають вміти:

- визначати ознаки кожної пори року;
- орієнтуватись в дарах природи: овочі, фрукти, ягоди, гриби;
- розмножувати кімнатні рослини живцями;
- пересаджувати, висаджувати рослини;
- надавати посильну допомогу в охороні первоцвітів, догляду та захисту природного довкілля;
- доглядати за рослинами та тваринами куточку живої природи;
- дотримуватися техніки безпеки, правил дорожнього руху.

Вихованці мають набути досвід:

- з виготовлення поробок з рослинного матеріалу;
- виготовлення годівничок та штучних гніздівель (під керівництвом дорослих);
- практичної діяльності з охорони довкілля;
- дбайливого ставлення до об'єктів живої та неживої природи рідного краю, власного здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барна М.М., Барна Л.С., Білоус Л.І., Яцук Г.Ф. Декоративні лікарські рослини. -Тернопіль: “Підручники і посібники”,2009. –112 с.
2. Беленька Г.В., Науменко Т.С., Половіна О.В Дошкільнятам про світ природи. Методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку К.; Київ. Ун-тет ім. Б. Грінченка, 2013. – 115с.
3. Борейко В. Е. Экологическая этика в школе: Учеб. пособ. — Киев: Киевский эколого-культурный центр, 2004. –344 с.
4. Бутченко Л.І. Природа в житті українського народу. – Київ: Вид- “Лібра”, 2007. –184 с.
5. Ванжа С.М. Власова Т.В. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Середній дошкільний вік. – Х.: Видавництво “Ранок”, 2007. –176с.
6. Грущинська І. В. Як спостерігати за природою. Читанка з природознавства: Навч. посіб. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2009. — 296 с.
7. Державний стандарт початкової загальної освіти. Освітня галузь “Природознавство” // Поч. шк. – 2011. - № 7. –С. 4-5,14-15.
8. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років./наук. кер. проекту Огнев’юк О.В., Волинець К.І.; наук.кер.програмою: Проскура О.В., Белкіна Е.В., Богініч О.Л,Богданець-Білоskalенко., Н.І., Васильєва С.А., Вашуленко М.С. (та ін.) /Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Головне управління освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) Київ ун-тет ім. Б. Грінченка. –3-є видання доопрацьоване та доповнене. –К.; 2013. –492 с.
9. Дитяча ігротека для дошкільників 5-6 років/ упоряд. Т.М. Маценко, Н.О Мазун – Х.: Вид. група «Основа», 2012. –288с.
10. Екологічна абетка для дітей. – Дніпропетровськ, Герда, 2009. – 72с.
11. Ентомологічні розмальовки. Антистрес. Книжка – розмальовка для дітей молодшого та основного шкільного рівня. – Дніпропетровськ, Візіон, 2017. – 20с.
12. Екологізовані ігрові навчальні ситуації як нетрадиційна форма роботи з дошкільнятами /Ознамець О.Й. – Нетішин: 2017 – 123 с.
13. Калужька Л.В. Дивокрай. Вибрані дидактико-методичні матеріали у 2-х книгах для працівників дошкільних закладів. Книга 1.-Тернопіль : Мандрівець, 2008 –320 с.
14. Каспарова Ю.В. Енциклопедія дошкільника. Явища природи –Харків: “Ранок”, 2020. –32с.
15. Ларіна О.В., Мошенська Г.Н. Дивовижні явища природи–Харків: “Ранок”, 2011. –200с.
16. Макаренко О.П. Стежинами минувшини. Дітям про звичаєву обрядовість. –Тернопіль: Навчальна книга –Богдан, 2001. –160 с.
17. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років “ДИТИНА”/Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Головне управління освіти інауки виконавчого органу Київської

міської ради (Київської міської державної адміністрації) Київський університет імені Бориса Грінченка. –3-є видання доопрацьоване та доповнене. –К. : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. –400 с.

18. Птахи рідного краю – книжка розмальовка для дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. – Дніпропетровськ, Візіон, 2016. – 20с.

19. Пустовіт Г.П. Екологічне виховання учнів початкових класів у позашкільних навчальних закладах. К.: 2002- 270 с.

20. Розповімо дітям про комах. Комплект наочних посібників. –Харків: Вид-во “Ранок”, 2021. –16 окремих аркушів у папці.

21. Розповімо дітям про птахів України. Комплект наочних посібників. –Харків: Вид-во “Ранок”, 2021. –16 окремих аркушів у папці.

22. Рослини Червоної книги України. Комплект наочних посібників. –Харків: Вид-во “Ранок”, 2008. –20 окремих аркушів у папці.

23. Тварини Червоної книги України No1 -2. Комплект наочних посібників. –Харків: Вид-во “Ранок”, 2008. –40 окремих аркушів у папці.

24. Українські традиції. Упорядник Ковалевський О.В. –Харків “ФОЛІО” , 2006. –574 с.

25. Фесюкова Л.Б. Розвивальні ігри для дітей 4-7років – Х.: Веста ТОВ Видавництво “Ранок”, 2007. –144с.

26. Червона книга України. Рослинний світ /Під загальною редакцією Ю.Р. Шеляг-Сосонка. – К.: Українська енциклопедія імені М.П. Бажана, 1996. – 608 с.

27. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.

28. Уроки екології. Комплект наочних посібників. –Харків: Вид-во Ранok-Creative, 2019. –16 окремих аркушів у папці.

29. Яришева Н.Ф. Основи природознавства: Природа України. – К.: Вища школа, 1995. –335 с.